

Een industrieel monument

door drs. G.J.W. Steijns, archivaris
namens Monumentencommissie

Precies vier weken geleden, op 13 oktober, werd in uw Provinciehuis, mijnheer Van Agt, een studiedag gehouden over: 'Het hergebruik van monumenten'. Vandaag gaat u het startsein geven voor de restauratie van het zogenaamde "Mommerscomplex", waardoor deze uiterst waardevolle gebouwen geschikt zullen worden voor zeer zinvol hergebruik. Tijdens die studiedag stelde een van de inleiders, drs. Fons Asselbergs, wethouder van Amersfoort, dat er bij de redding van monumenten eerst iets jammerlijk moet mislukken, om de volgende acties des te beter te kunnen laten slagen. Hij doelde daarbij op de pogingen tot behoud van twee monumentale kazernes in zijn stad. Bij de acties tot redding van het eerste complex was hij een der teleurgestelde betogers geweest. Nu, aan de redding van het tweede complex en het zoeken en geven van een nieuwe bestemming daaraan, mocht hij zelf als bestuurder leiding geven.

Monumentencommissie

Ik weet niet of wethouder Krosse in 1975 tot de diep gefrustreerde voorstanders van redding van de toen gesloopte monumentale fabriek van Pieter van Dooren hoorde. Ik heb wel de indruk, gezien zijn woorden van zojuist, dat hij de dag van heden vanuit dat oogpunt bezien als een soort genoegdoening ervaart. En anders mevrouw Van Puijenbroek wel.

Het is in ieder geval een feit (de wethouder heeft daar ook al op gewezen) dat de desastreuze beslissing van toen een zodanig schok-effect heeft gehad, dat kort daarna een tweetal Tilburgse gemeenteraadsleden een initiatiefvoorstel deden tot vaststelling van een gemeentelijke monumentenverorde-

ning, die in een latere versie zelfs de mogelijkheid tot aanwijzing van gemeentelijke beschermde stadsgezichten creëerde. In het voorjaar van 1976 werd vervolgens een gemeentelijke monumentencommissie geïnstalleerd.

Dat ik hier nu sta, is gevolg van het feit dat de gemeentearchivaris adviserend lid is van die commissie. Ik wil hier ook haar spreekbuis zijn.

Inventarisatie

Een in de tijd meer verwijderd, maar daarom niet minder duidelijk, effect van de schokkende sloop, was de opdracht van Burgemeester en Wethouders in april 1977 aan de nog prille monumentencommissie, om een opgave in volgorde van belang te geven van

gebouwen die in aanmerking zouden kunnen komen als monument van de textiel-industrie. Men formeerde vervolgens een werkkommissie. Deze bracht op 12 februari 1977 rapport uit van haar inventarisatiearbeid, die overigens een wetenschappelijk novum genoemd kon worden. Resultaat daarvan was een lijstje van drie complexen: N.V. Brouwers Lakenfabrieken in de Korte Schijfstraat, Wollenstoffenfabriek H. Eras en zonen aan de Goirkestraat, en Voorheen C. Mommers & Co. en anderen eveneens aldaar. Op grond van een aantal tevoren opgestelde criteria en van verdere overwegingen kwam men tot de uitspraak dat: "het de werkkommissie wil voorkomen, dat het complex 'voorheen C. Mommers & Co.' en anderen aan de Goirkestraat van de drie de sterkste voorkeur verdient".

De rapportage van de werkkommissie, inclusief de inventariserende beschrijvingen van deze en een aantal andere fabrieken, is opgenomen in het jaarboek "De Lindeboom" van de Archiefdienst van 1979-1980.

In 1979 werd "Mommers" in fasen op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Tegelijkertijd begon men te denken aan een nieuwe functie en, zoals ook al ten aanzien van Pieter van Dooren was gesteld, die lag voor de hand: herhuisvesting van het Nederlands Textielmuseum. In 1980 kocht de gemeente het complex aan.

Daarmee was het vonnis in feite geveld, in positieve zin voor het, hopelijk nog steeds gehéle "Mommerscomplex", in negatieve zin voor de inmiddels geheel of half gesloopte andere kandidaten. Ik wil er hier overigens wél op wijzen, dat de werkkommissie destijds haar verantwoording eindigde met de vaststelling dat: "de voorgestelde keuze () de feitelijke aanwezigheid van waardevolle delen binnen andere fabriekscomplexen onverlet" laat. Het moge dan zo zijn, dat de redding van "Mommers" de schade van het verlies van "Pieter van Dooren" wat draaglijker maakt, het mocht en mag volgens de commissie geen alibi zijn om nu verder de ogen maar te sluiten voor waardevolle industriële monumenten in de rest van de stad.

